

Ötven sor

Ködben imbolgó gvertalángok, krizantémok, őszirózsák szőnvege. A temetőt ideje. Ez az egy nap a 365-ből az emlékezésé. Az előttünk járók föltámasztása a lelkekben. A halottaké, akiknek élete nélkül nem lenne jelen. A halottaké, akik bizonyítják az élet nagy és feloldhatatlan ellentmondását, az egvényi végezt és a nembeli öröklét itt fogalmaz meg: „meghalni — eiszunnadni és alunni /

Talán álmodni...

De a vágyra nincs válasz, hisz onnan „nem tért meg utazó”. A halál titokzatos, az ellene való küzdelem reménytelen. S mégis csak az étellel győzhető le.

Olvasom, hogy egyes nyugat-európai országokban új tudományág, a tanatológia foglalkozik a halál kérdéseivel. A klinikai halál állapotából visszahozott egvények állítólagos látomásait gyűjtik egybe, elemzik, összehasonlítják. Érdekes megállapításra jutottak, sok motivum egyezik: alagúton hatolnak át, hangeffektusok, fénytünetemének érik őket, az én kiragadva a testből sokszorozódva távolodik. (Más kutatások szerint a születés élményvilága hasonló élményanyagot szolgáltat.) Csak hogy — ebben is megegyeznek a szakemberek — ezek a „halálélmények” tulajdonképpen életélmények. Az életbe visszatért ember labilis emlékezetének látékai. Az a bizonyos cikk arra is utal, hogy talán a művészet az egyetlen, mely kifoghat a halálon, s erre jó példa Szabó Lőrinc Tücsökzenéinek egyik darabja. Az elképzelt halál címe: „mintha egy aomb fénutató felületén / robbanna rólad, úgy haq el az én, / úgy rohan, úgy nő az egek-en át / és csak mikor már benne a világ / csak amikor már a burka, csak / akkor látod meg újra magadat, / az eltűnt parányt, mikor kerete / vagy már mindennek s minden csak a te 7 belsőseged... : egyszerű isteni / biztonságba hal földi tudatod...”

Néhány napja a halottakra emlékeztünk. A halottakra, akik közül egyre kevesebben köszönnek el az égi korbán. Sok a betegség, a nyomorúság szedi áldozatait a motorizáció, a városi és önpusztítás... Mintha nem tudnánk élni ezzel az egvszeri és megismételhetetlen lehetőséggel, amit életnek nevezünk. Felelőtlenség vagyunk önmagunkkal és másokkal szemben. Csak amikor már késő, csak amikor már visszavonhatatlanul... Visszalapoztam a múlt hét hírügynökségi anyagát. A mesterséges halál torokszorító génpisztolvsorozat: a Visztlából halaszták ki a megviláolt Papielszko lengyel papot; a BUBIV rákospatolai evárában robbanás követelt áldozatokat; egy rab késes ámokfutása a szegedi börtönben; fegyverek által halt meg több száz iráni és iraki; a dél-franciaországi Montpellin futballpályán két fiatalember lelte a jártékvesztőt; a teifőlszerű ködben géncocsiromok között lelék sokan halálukat; Indira Gandhi testéből hét lövedéket oneráltak ki... Nyilván nem lehet egvénylétséjelet tenni a változatos, különböző indítékból elkövetett mesterséges halálak között. Egyben azonosnak: emberléteket ontottak ki megismételhetetlen és visszafordíthatatlan folvamat véérére tettek pontot. Szórvnű sorozat, mely ív, halottak napja táján még inkább szívbe markoló és felháborító könnveket facsaró és kezeket öklöbe szorító. Mindannyiunknak tudni kell, hogy csak az élet reménye győzhet a halálon. Az értelmes, emberhez méltó élet, mind a 365 napon.

Tandi Lajos

Táv hívo központok

Új, távhívásra alkalmas crossbar-telefonközpontokat helyez üzembe a posta november 5-én reggel 9 órakor Tatán és környékén. Körzetszámuk 34 lesz. Üzembe helyezésükkel a terület valamennyi távbeszélő előfizetőjének kapcsolási száma megváltozik.

A korszerű központ Tatán kívül Szomódot, Duna-szentmiklóst, Tardosbányát, Bajt, Agostyánt, Héregét, Tarját, Álmásneszmet, Kocsót, Vértestolnát és Naszályt is bekapcsolja az országos távhívó hálózatba.

A nőkről

A nők és a családok életét, a leányok, asszonyok megváltozott helyzetét bemutató novellák alkotására meghívások pályázatot hirdett 20 neves írő részére — a Magyar Írók Szövetségével és a Nők Lapjával közösen — a Magyar Nők Országos Tanácsa hazánk felszabadulásának 40. évfordulója, a párt XIII. kongresszusa és a Nemzetközi Nőnap 75. évfordulója tiszteletére. A MNOT a Nők Lapjával együtt „Negyvenévesek nemzedéke” címmel is pályázatot hirdetett, amelyen bárki részt vehet.

Népünk történelmi évfordulója készül a nőtanács számba veszi: miként valósult meg országunkban a párt nőpolitikai határozata, a nő- és családpolitikai intézkedések sora. A MNOT tagjai a párt és a tömegszervezetekkel együttműködve üzemekben, intézményekben előadást tartanak a felszabadulási évforduló, a pártkongresszus jelentőségéről. Március elején ünnepi ülésen méltatják majd az MNDSZ alapító tagjainak munkásságát, a nőmozgalmi aktivisták tevékenységét. Március 7-én a Vigadóban galaesttel köszöntik a szervezet aktivistáit.

A családról, a családért

Család. Hovatovább nosztalgiaiát ébresztő szó, mintsem a szívvel-lelkel melegen való. Miközben hittük, hogy jövőnk záloga a gazdasági élet szakadatlan fejlődésében, az iparosodásban, a városodásban rejlik, míg hittük, hogy az emancipáció szellemében helyesen cselekszünk, ha a nő csak munkaerőként értékeljük, közben szeretettel bélelt fészkekünk viharok tépázták meg. Széthulló otthonban nem érzi jól magát senki: sem a férj, sem a feleség, sem a gyerekek, s ha egyáltalán jut hely itt számukra, az öregek sem. Nagy, nemzeti sorskérdéseink — a válások, az alkoholizmus, az öngyilkosságok — okainak kutatói mind eljutottak a családi felelősségig, s a népesedési vizsgálatok következtetéseivel találkoztak ebben a közös keresztesési pontban. Talán nem késő az a felismerés, hogy ezekre az alapvető kis közösségekre igenis szüksége van a társadalomnak, hiszen működéséhez nélkülözhetetlen funkciókat teljesítenek ma is.

A régi nagycsaládok legtöbb feladatára ma is hivatott lenne a szülő, gyermekek közössége. Az érzelmi nevelésnek kifejezetten ez az egyetlen lehetséges színtere. Nincs más olyan társadalmi intézmény, amelyen belül ilyen mély érzelmi kötődés jöhetne létre emberekben, mint amilyen éppen a családtagnak között. Csak ilyen közegben alakulhat ki és fejlődhet helyhez, közösséghez, országhoz kötődő személyiség, olyan ember, akiben van erkölcsi tartás, aki képes a szeretetre, szerelemre, aki tudja szeretni gyermekét apját, anyját, testvérét, felnőttként a társát és gyermekeit is. A mai család ugyan megszűnt termelési egység lenni, mégis képes „beleszólni” a termelési sikerébe. Hogy miként? Éppen a szeretet nevelő ereje által. A társadalom ugyanis nem egyszerűen munkaerőt vár a családoktól, hanem felegyelmezt munkaerőt. Ha nincs az a meghitt, meleg légkör, biztonságot adó otthon, ahol mindezek az éretnyek a példa alapján is elsajátíthatók, aligha dicsekedhet az állam erkölcsileg megbízható állampolgárok tömegével.

Az érzelmi nevelést kétértelmű hátrányosan befolyásolja a nők túlterheltsége. Ebből adódik az is, hogy a család ma nem képes teljesíteni azt az alapvető funkcióját, hogy gondozza a rászoruló családtagokat. Az egykori nagycsalád egyre kisebbé zsugorodik össze. Beleszól ebbe a városiasodás is: kisebb lett az életterünk, s bizony az öregek nemcsak a lelkünkben, az időnkben, hanem a lakásból is kiszorulnak. Komoly gond lett a nagycsaládban ismeretlen érzés: az elmagányosodás, az elidegenedés. A többgenerációs közösség önálló volt, akár művészeti igényeit is „házon belül” elégítette ki; ha képes volt rá, művészi alkotást hozott létre. Ma a társadalom gyors intézményesítésével, szakosodásával egyre több

feladatot „vesz ki” a család kezéből, olyanokat is, amelyek teljesítésére továbbra is csak a szülők lennének igazán képesek. A nevelés a bölcsődétől az egyetemig, szakemberek privilégiumává válik, a családon belül azonban többnyire szokások, hiedelmek, félismeretek alapján alakítják a gyermekek egyéniségét. A vizsgálatok arra is fényt derítettek: a mai család nem alkalmas arra, hogy a lelki nevelés funkciójának eleget tegyen. Erre azonban az iskola, mint nem érzelmi alapon szerveződött intézmény, szintén nem képes. Híába célkitűzése a sokoldalú személyiség kialakítása, sajnos, csak a gazdaság számára képez munkaerőt. Nincs lehetősége arra, hogy lelkiileg kiegyensúlyozott, erkölcsileg feddhetetlen, egvényi életükben boldog embereket bocsásson ki falai közül. Ez nemcsak az iskolára jellemző, az egész társadalomban eluralkodott a gazdasági szemlélet: mintha az embert szintén csak munkaerőként értékelnék. A családot, benne az idős korúakat, a gyerekeket, mint munka-képtelenek, tartjuk számon, mintegy „tehetetlenség”. Pedig a nyugdíjasok, mint termelők, annak idején „előleget” fizettek, ezt téríti vissza az állam, a gyermekekre szánt „befektetés” megint csak megtérül, hiszen ők meg leendő munkaerők. De valamennyien kiegyensúlyozott lelki életre, boldogságra vágyó emberek is, akiknek jó közérzete is kamatozik a társadalom számára.

Ilyen hát a mai családról készített fénykép — ha a főtételt minden részletét nem is nagyítottuk ki ehelyt.

Az első felelősségteljes lépést — önmagunk megismerését — újabban is követték. Már a Hazafias Népront VII. kongresszusa javasolta: nagyobb figyelmet kell szentelni társadalmi szinten a családokra. Tavaly decemberben az országos tanács megtagyalt a teendők, és megbízta a Hazafias Népront országos titkárságát a Családvédelmi Tanács megalakításával. A július óta létező tanács fő feladata a megelőzés, emellett tervezik, hogy mint önálló jogi személy — a foggyasztók tanácsához hasonlóan — ellenőrző érdekvédelmi jogokat is gyakorol. Hamarosan hozzálatnak az országos hálózat kiépítéséhez. Nemrégiben Szegeden járt Vass Csaba, a HNF Országos Tanácsának osztály-

vezetője, aki ismertette a tanács megalakítását inspiráló okokat és célokat.

Olvasóink értesültek már egyéb intézkedésekről is. Mint ismeretes, a Minisztertanács szeptember végén megtárgyalta és elfogadta a hosszú távú népesedéspolitikai koncepciót, és ennek középtávú intézkedési tervét. A népesség gyarapodása, a korösszetétel javulása érdekében olyan jogszabályok születnek majd, amelyek szinte minden családot érintenek. Amit máris tudunk: négy hétével meghosszabbodik a szülési szabadság, ezt a többletet azonban — éppen a koraszülések megelőzése érdekében — a szülés előtt lehet igénybe venni. Ez idő alatt az előző évi átlagkereset jár. Előreláthatóan 2500-ról 4000 forintra emelkedik az egyszerű anyasági segély összege. Az eddigi gyeszt fokozatosan főlvaltja a „gyed”, azaz a gyermekgondozási díj, amely a kereset függvénye lesz; a tervek szerint a gyermek egyesztendő koráig az anyafizetésének 75 százalékát kapja, ezután valamivel kevesebbet. Bizonyára sok szülő könnyebbült meg a hírtől: a gyermek 10 éves koráig jár majd táppénz. Szól a koncepció a családi pótlékról is, amely fokozatosan emelkedik: gyermekenként 800 forintot terveznek, a három- és többgyermekeseknél ennél magasabb az összeg. Az elképzelések szerint először ők jutnak az emelt családi pótlékhoz már jövőre, de hogy melyik hónaptól, még nem ismeretes. Az állásfoglalás szükségesnek tartja az egvényes családgondozói hálózat megeremését, a lakáshelyzet javítását, az idős családok belüli gondozását. „Elő kell segíteni annak a szemléletnek a térnyerését, amely a gyermekáldást, az öregekről való gondoskodást, a kiegyensúlyozott családi életet tiszteletre méltó és követendő példának tekinti” — olvasható a dokumentumban.

A határozatok és paragrafusok, az okos intézkedések reményit keltőek bár, mégsem tanácsos illúziókban ringatni magunkat. A magánélet bástyái mögé, akár milyen is az a magánélet, nem lehet — nem is szabad — illetéktelenekek betörniük. Minden külső segítséget elfogadva, kinek-kinek magának kell fölépítenie és megtartania lelki melegét is bélelt fészket, arra törekedve, hogy a családra nosztalgiaival gondoló fiókat bocsásson majd útjukra.

Chikán Agnes

Ipari innovációs alap

Új, pénzüneti tevékenységgel foglalkozó szervezetet hozott létre az Ipari Minisztérium: Technova Ipari Innovációs Alapot.

Farkas István, az új intézmény igazgatója az MTI munkatársának elmondotta: elsősorban ipari jellegű műszaki fejlesztések, illetve innovációs akciók finanszírozására vállalkoznak. Lehetősegük van arra is, hogy tökéletadással, kockázatot vállalva vegyenek részt egy-egy jövedelmezőnek ígérkező ötlet megvalósításában. A kapcsolódó beruházásokhoz is nyújthatnak kölcsönt.

Elsősorban olyan kezdeményezések megvalósítását segítik, amelyek — amellett, hogy jövedelmező vállalkozások — jelentős mértékben hozzájárulnak az ipar versenyképességének javításához. A vállalkozások finanszírozására az Ipari Minisztérium 120 millió forintos alapotkét bocsátott a Technova rendelkezésére, s a következő két évben ezt évente 200 millió forinttal bővítik.

A Technova az Ipari Minisztérium keretében kísérleti jelleggel már több mint egy éve tevékenykedik. Azóta mintegy 150 műszaki fejlesztési elképzeléssel foglalkoztak. Néhány témában már eljutottak a szerződés-kötésig, s mintegy tíz műszaki fejlesztési akció finanszírozását meg is kezdték. Eddigi partnereiknek 1–10 millió forintos nagyságrendben nyújtottak innovációs kölcsönt a fejlesztési elképzelések megvalósításához.

Az innovációs pénzünetet július elsejétől működik önállóan. Terveik szerint a kockázatot vállalását is tartalmazó, rugalmas finanszírozási formák és a kölcsönnyújtás mellett műszaki fejlesztési akciók szervezésében is részt vesznek. A fejlett technológiákra szakosodó vállalkozások működési feltételeinek kialakításába is bekapcsolódnak. Egyebek között már hozzálatnak műszaki felszereléssel és infrastruktúrával rendelkező telepek kialakításához.

Egy iskola - egy bérlet

Az ifjúsági hangversenyek tapasztalatai

Időpont csütörtök délelőtt, helyszín a Komócsin tér. A hétköznapozó különös öltözötű fiatalok; fehér blúzós lányok, öltönyös fiúk sietnek a téren. Az Ifjúsági Ház nagytermében zsúfolt nézőtér előtt, kamarazenekar hangol. Rövid műsorismertetés, majd Vivaldi és Mozart egy-egy műve hangzik el. Igazi koncerthangulat, vastappsal, ráadásal.

Az Országos Filharmónia szegedi kirendeltségének vezetőjén, Nógrádi Lászlóné látszik, szívügyének tekinti a fiatalok zenei érdeklődésének felkeltését.

— Mióta szervezi a filharmónia ezeket a hangversenyeket, s milyen tapasztalataik vannak az elmúlt évekről?

— Lassan már húsz éve, hogy először hirdettük meg a középiskolások ifjúsági bérletét. Az induláskor Szeged összes középfokú intézménye helyeselte a kezdeményezést. Később azonban egyre nehezebben tudtuk eladni a bérleteket, s még akik megvásárolták, azok sem jártak el a koncertekre. Előfordult az is, hogy mindössze harminc gyerek hallgatta meg az előadást. Ezért változtatnunk kellett.

A Bebrits Lajos Vasútforgalmi Szakközépiskola kezdetől fogva összlétszámmal vett részt, amit úgy tudtak elérni, hogy a tantervnek lett része a koncertlátogatás. Aki ebbe az iskolába jelentkezett, vállalta ezt a

különös „tantárgyat” is. Így a diákok nem érezték kényszernek, hanem természetesen találták az évi négyeszeri komolyzenei programot. Követendő példának láttam a módszert, ezért megkerestem a Radnóti gimnázium igazgatóját, aki egyetértett, és annyira, hogy az idén immár harmadik éve kéri, s ki is használják ezt a lehetőséget. Tavaly tavasszal jelentkezett a Tömörkény, hogy legalább két koncertet ök is szeretnének, s velük együtt most már három iskolának szervezzük az ifjúsági bérletet.

— Van-e lehetőség újabb középiskolák bekapcsolódására?

— Sajnos, ebben az évben csökkenteni kellett országosan is a koncertek számát. A gyér látogatottság, s persze anyagi okok követelték meg ezt a lépést. Így újabb rendezvényekre nincs keretünk, talán átcsoportosítással lehetne ezen segíteni.

— Miért hétköznap délelőtt rendezik a koncerteket?

— Egyik legnagyobb gondunk a teremhiány. Esténként minden hely foglalt. Évekként ezelőtt megpróbáltuk átalakítani az egyik iskoláétkezőjét, de a konyhából beáramló „illatok” és egyéb technikai problémák miatt más megoldást kellett keresnünk. A délelőtti órákra könnyebb termet szerezni, s nekünk gazdaságosabb is,

— Mi alapján választják a műsrot?

— Kötöttségeink természetesen vannak, de elég széles programkeretet tudunk adni az iskoláknak, ahol aztán a tananyaghoz illeszkedve, s más szempontok szerint választják meg a kívánt műveket?

— Személyes véleménye?

— Boldog vagyok, ha sok-sok diákot látok kultúrált körülmények között szórakozni. Az tapasztaltam, hogy a többség szívesen, örömmel jár el a bérleti hangversenyekre.

December 13-án, ugyancsak a Komócsin téren, ha valaki feltűnően csinos, elegáns fiatalokat lát, ne csodálkoddzon. Koncertre igyekeznek.

Varga Géza

Elutazott megyéinkből az olasz delegáció

A megyei TESZÖV vendégként október 30-án Szegedre érkezett olasz mezőgazdasági delegáció tegnap, szombaton reggel elutazott Gyöngyöspátára.

A római Santo Tommaso Szövetkezet agrárszakembereivel e néhány nap alatt megyénk mezőgazdasági tevékenységével ismerkedtek. Ellátogattak két vásárhelyi, löbb Szeged környéki, és egy csongrádi nagyüzembe is. Pénteken Gémes Pál el-

nők mutatta be a csongrádbokrosi Kossuth Termelőszövetkezetet, ám estére már Szegedre várták őket vissza. A Móra Ferenc Termelőszövetkezet vendéglőjébe, ahol a tápei Hagyományörző Népi Együttés adott műsrot a vendégek tiszteletére.

A delegáció ma, vasárnap érkezik Gyöngyösrre, hétfőn pedig Egerbe látogatnak el. November 5-én, hétfőn indulnak vissza Rómába, Budapestre.